

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯ ЖУРНАЛИ
ЖУРНАЛ ИННОВАЦИЯ В ЭКОНОМИКЕ
JOURNAL OF INNOVATION IN ECONOMICS

Маматов Қодиржон Баҳодир ўғли,

Мустақил тадқиқотчи

<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9491-2019-2-3>

РОССИЯ-ХИТОЙ БАНК-МОЛИЯ
АЛОҚАЛАРИНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ

Аннотация: мақолада Россия Федерацияси ва Хитой Халқ Республикаси ўртасидаги банк-молия алоқаларининг бугунги ҳолати, икки давлат молия тизимида йўлга қўйилган янги ҳисоб-китоб тармоқлари, молия соҳасидаги ҳамкорлигига ижобий ва салбий таъсир кўрсатаётган омиллар таҳлил қилинди

Калиг сўзлар: Россия ва Хитой ўртасидаги молия соҳасига оид алоқалар, молия, облигация, фонд, активлар, эмитент, биржа, қимматли қозғалар ва ҳ.к.

Маматов Қодиржон Баҳодир ўғли,

Самостоятельный соискатель

ОСОБЕННОСТИ РОССИЙСКО-КИТАЙСКИЕ
БАНКОВСКИЕ И ФИНАНСОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Аннотация: в статье анализируется современное состояние банковских и финансовых отношений между Российской Федерацией и Китайской Народной Республикой, факторы, которые положительно и отрицательно влияют на сотрудничество двух стран в финансовом секторе и новых платежных системах.

Ключевые слова: финансовые отношения между Россией и Китаем, финансы, облигации, акции, активы, эмитенты, биржи, ценные бумаги и так далее.

Mamatov Kodirzhon Bakhodir ugli,

Independent researcher

FEATURES RUSSIAN-CHINESE BANKING
AND FINANCIAL RELATIONS

Abstract: the article analyzes the current state of banking and financial relations between the Russian Federation and the People's Republic of China, factors that positively and negatively affect the cooperation of the two countries in the financial sector and new payment systems.

02/2018

Key words: financial relations between Russia and China, finance, bonds, stocks, assets, issuers, stock exchanges, securities, and so on.

For citation: Mamatov Kodirzhon Bakhodir ugli. Features Russian-Chinese banking and financial relations. 2019, 2 vol., issue 1, pp. 18-23

Кириш

Бугунги кунда Россия (РФ) ва Хитой (ХХР) икки томонлама муносабатларда иқтисодиётнинг алоҳида тармоғи сифатида банк-молия соҳасидаги ҳамкорлигини ривожлантиришга катта эътибор қаратмоқда. 2005, 2008 ва 2017 йилда Россия Банки ва Хитой Халқ банки ўртасида банк-молия соҳасини тартибга солиш ва ўзаро ҳамкорликни мустақамлашга қаратилган кўпаб келишувлар амалга оширилди. Хусусан, "Россия Федерацияси Молия вазирлиги билан ХХР Молия вазирлиги ўртасида ҳамкорлик тўғрисида"ги Меморандум ушбу соҳада имзоланган дастлабки норматив-ҳуқуқий ҳужжат ҳисобланади. Унда, валюта-молиявий масалалар бўйича ахборот ва тажриба алмашиш, халқаро молия ташкилотлари (Жаҳон банки гуруҳи, Халқаро валюта жамғармаси ва бошқалар) билан ҳамкорлик қилиш, ўзаро манфаатли асосда давлатлар учун молия сиёсати соҳасида мутахассисларни тайёрлаш ва қайта тайёрлашнинг қисқа муддатли курсларини ташкил қилиш каби масалалар кўрилган.

Молия сиёсатини юритиш бозор муносабатлари шароитида молияресурсларини шакллантириш ва уларни қайта тақсимлашни амалга оширувчи муҳим институт ҳисобланиб, иқтисодиётни бир текисдариwoжланишини назорат қилади. Шу жиҳатдан иқтисодиётни ривожлантиришда молия сиёсати "Регулятив" ролни бажаради [1]. Молиявий маблағларнинг шаклланиши ҳамда тақсимланиши жараёнида молиянинг рағбатлантирувчилик функциясини бажариши иқтисодий муносабатларнинг барқарорлиги ва самарадорлигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Умуман, ўрганилган адабиётлар таҳлили шуни кўрсатмоқдаки, маҳаллий тадқиқотчилар орасида айнан Россия ва Хитойнинг банк-молия соҳасидаги ҳамкорлиги етарли даражада ўрганилмаган.

Хусусан, Д.В.Абдулкина, М.В.Александрова, С.А.Курганский ва Д.А.Изотовлар эса ўз тадқиқот ишларида Россия ва Хитойнинг молиявий соҳадаги алоқалари, яъни икки давлат ўртасидаги инвестиция, кредит ва бошқа пул маблағлари бўйича алоқаларнинг айрим жиҳатларини ёритиб берган [2]. Бундан ташқари, россиялик ва хитойлик тадқиқотчилар - К.К.Долгов, Ли Юнцюань, М.Л.Титаренко ҳамда Г.В.Кондратенко илмий изланишларида Россия ва Хитой ўртасидаги стратегик ҳамкорликнинг асосий йўналишлари ва замонавий тенденцияларини таҳлил этишган.

Уларнинг фикрига кўра, икки давлат алоқаларида стратегик шерикчилик сари интилишлар мавжуд бўлиб, бу АҚШ манфаатларига зид келишини ва икки давлатнинг АҚШга қарши эҳтимолий таҳдидлари мавжудлигини кўрсатиб ўтганлар [3].

Тадқиқот методологияси

Мазкур мақолада тизимли ёндашувнинг ретроспектив, контент, статистика маълумотлар таҳлили, омилли таҳлил ва экспертлар баҳоси методларидан фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар

2017 йилда молия соҳасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш мақсадида Россия Банки ва Хитой Халқ банки ўртасида ўзаро ҳисоб-китобларда хаго ва қийинчиликларни олдини олиш ҳамда молия тармоғида самарали фаолиятни шакллантириш бўйича келишув амалга оширилган [4]. Россия ва Хитой ўзаро алоқаларда ҳалқаро муносабатларнинг қуйидаги тамойилларга асосланган ҳолда амалга оширишда: чегара ҳудудларда барқарорлик, минтақа давлатлари иқтисодий тараққиёти ва хавфсизлигини таъминлаш, шунингдек, чегараларда барқарорлик ва тинчликни мустаҳкамлаш бўйича биргаликда ҳаракат қилиш тамойиллари шулар жумласидандир.

Сўнги йилларда икки давлат ўртасидаги банк-молия муносабатларида тижорат банклари ва миллий тўлов тизимлари бўйича ҳамкорликни ривожлантириш масаласи устувор йўналишга айланиб бормоқда. РФ ва ХХР молия соҳасидаги ҳамкорликда асосий эътиборни инвестиция, экспорт-импорт операциялари, кредит ва ташқи қарз бўйича ўзаро ҳисоб-китоб ишларида миллий валюта, яъни рубль ва юаннинг ҳажмини оширишга қаратмоқда. Ушбу йўналишдаги муаммоларни бартараф этиш мақсадида 2017 йилда Хитой Халқ банки миллий валюта операцияларини амалга ошириш учун банклараро (пайментверсупаймент, ПВП) ҳисоб-китоб тизимини ишлаб чиқди [5].

Бундан ташқари, миллий валютадаги ҳисоб-китоблар ҳажми ортиб бормоқда. 2016 йилда ҳам Россия-Хитой чегарасидаги ҳисоб-китоблар суммаси 30,46 млрд. долларни ташкил этди, бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 27,7% га ошганлигини кўрсатмоқда [6].

1-Жадвал

Россия ва Хитой ўртасидаги корреспондентлик ҳисоб рақамлари 2011-2017 йиллар кесимида.

<i>Йил</i>	<i>Корреспондентлик ҳисоб рақамлари</i>
2011	111
2012	115
2013	117
2014	122
2015	130
2016	131
2017	134

Ушбу тизим мамлакатлар ўртасида миллий валюта орқали амалга ошириладиган пул операцияси жараёнларидаги кўплаб тўсиқларни камайтиришга туртки бўлди. Шунингдек, трансакцияларни бошқариш соҳасидаги хатарларни камайтириб, халқаро валюта ҳисоб-китобларини самарадорлигини оширди. Натижада биргина 2017 йилнинг биринчи кварталда Россия ва Хитой ўртасидаги ўзаро экспорт операцияларининг 16% , импорт операцияларининг 18% и миллий валюта, яъни рубль ва юанда амалга оширди [7].

Қолаверса, сўнги йилларда Россия ва Хитой ўртасидаги савдо алоқаларида электрон тижоратнинг улуши ортиб бормоқда. Бу икки давлат ўртасидаги молия соҳасидаги ҳамкорликка бўлган талабни оширади. Хусусан, 2017-2018 йиллар оралиғида Россия ва Хитой ўртасидаги ўзаро савдода электрон тижоратнинг улуши 26.6% ни (1,6 млрд АҚШ долл.) ташкил этган. Баъзи экспертларнинг таъкидлашича, бу кўрсаткич 4 млрд АҚШ долларини ташкил этган. Шунингдек,

Россия халқаро онлайн-савдо бўйича харидларининг 52 % и Хитой ҳиссасига тўғри келмоқда [8].

Ушбу жадвалда Россия ва Хитой ўртасидаги ўзаро савдо айланмаси йиллар кесимида таҳлил қилинган. Унга қўра, 2014 йилда ўзаро савдо айланмаси 95,28 млрд АҚШ долларни ташкил этган ҳолда 2016 йилга қадар кескин пасайиш суратлари кузатишган. Икки давлат ўртасидаги савдо ҳажмининг тушиши АҚШ ва Фарб давлатларининг Россияга қўллаган иқтисодий санкциялари ва савдо шароитларинг ёмонлашуви билан боғлиқдир[9].

2-Жадвал

Россия-Хитой савдо айланмасининг 2011-2017 йиллар кесимида

Йил	Савдо айланмаси	
	Млрд долл.США	Ўзгариш суръати
2011	79.25	42.7
2012	88.16	11.2
2013	89.21	1.1
2014	95.28	7
2015	68.06	-28.6
2016	69.53	2.2
2017	83.10	20.0

Экспертларнинг таъкидлашича, икки давлат раҳбарияти нафақат анъанавий соҳаларда балки атом-энергетикаси, космонавтика, рақамли иқтисодиёт, авиация ва боўқа соҳаларда ҳам ҳамкорликни йўлга қўйиш бўйича таклифлар билдиришмоқда. Бу мамлакатлар ўртасидаги ҳақорлик алоқаларининг янада кенгайишидан далолат беради. Шу билан бирга молия соҳасидаги фаолиятга салбий таъсир кўрсатаётган омилларни ўрганиш ва улар бўйича таклифлар ишлаб чиқиш заруратини юзага келтиради.

Бундан ташқари, томонлар ўртасидаги ҳамкорликни таҳлил қилишжараёнида бугунги кунда Россия-Хитой муносабатларининг ривожланишига салбий таъсир кўрсатаётган омиллар аниқланди:

- АҚШ-ХХР ўртасида давом этаётган савдо уруши шароитида икки мамлакат иқтисодий кўрсаткичларининг пасайиши;
- ҳукумат идоралари ва давлатлар ўртасидаги маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш органи соҳаларида молиялаштириш воситаларини тузлишимос келмаслиги;
- Россия ва Хитой ҳудудларини иқтисодий ривожланиш даражасини тартибга солиш муаммоси;
- Жанубий Хитой денгизи ва Корея ярим оралидаги вазиятининг нобарқарор қолаётганлиги ва бу ҳолат Хитой ташқи сиёсатида таъсир этиши эҳтимоли[10].

Ушбу омиллар икки давлатнингнинг устувор йўналишлар бўйича ҳамкорлигига, хусусан, молия соҳасидаги алоқаларга салбий таъсир кўрсатмоқда.

Хулоса ва таклифлар

Юқоридагиларга асосланган ҳолда хулоса қилиш мумкинки, ҳозирги вақтда Россия ва Хитой молия соҳасида ҳамкорликни ривожлантириш мақсадида ўзларидаги мавжуд потенциал имкониятлардан тўлиқ фойдаланишга ҳаракат қилмоқда. Иккала давлат ҳам ушбу йўналишдаги мавжуд муаммоларни аниқлаш ҳамда истиқболда соҳани ривожлантириш бўйича ташаббусларни илгари сурмоқда. Ҳозирги иқтисодий босим шароитида икки давлат ҳам асосан молия соҳасидани

алоқаларда ўзаро ҳисоб-китоб ишларини миллий валюта орқали амалга ошириш амалиётини кучайтирмоқда.

Икки давлатнинг молия соҳасидаги тажрибаларини ўрганишдан мақсад Ўзбекистон Республикасининг молия сиёсатида баҳо бериш, ундаги мавжуд камчиликларни аниқлаш ва бартараф қилиш ҳамда молия сиёсати механизмин такомиллаштиришда муҳим аҳамиятга эгадир.

References

- [1]. Я.Ш.Номозов "Молия сиёсати ва унинг самарадорлиги".-Т. : Ўзбекистон, 2008. - 4 б (Ya.Sh.Nomozov "Financial Policies and Its Effectiveness" .- Т. : Turkey, 2008. - 4 p)
- [2]. Абдулқина Д.В. Сотрудничество банков России и Китая: современное состояние и перспективы // Россия и Китай: история и перспективы сотрудничества: материалы IV междунар. науч.-практ. конф. (Благовещенск - Хэйхэ - Харбин, 14-19 мая 2014 г.). - Благовещенск, 2014. - С.133-139; Александрова М.В. Российско-китайское инвестиционное сотрудничество: вчера, сегодня, завтра // Российско-китайское сотрудничество в Северо-Восточной Азии: к устойчивому развитию и взаимному процветанию: докл. Междунар. рос.-кит. конф. (Южно-Сахалинск, 10-11 октября 2011 г.). - М., 2012. - С.105-117; Курганский С.А. Сотрудничество России и Китая в банковской сфере // Развитие сотрудничества приграничных регионов России и Китая: материалы Междунар. науч.-практ. конф., Маньчжурия, 24-25 сентября 2013 г. - Иркутск, 2014. - С.149-153; Изотов Д.А. Российско-китайская торговля и валютный курс // Пространственная экономика. - Хабаровск, 2012. - №3. С.34-54.
- (Abdulkina D.V. Cooperation of Russian and Chinese banks: current state and prospects / D.V. Abdulkina, E.B. Solokhina // Russia and China: History and Prospects for Cooperation: Materials of the IV Intern. scientific-practical conf. (Blagoveshchensk - Heihe - Harbin, May 14-19, 2014). - Blagoveshchensk, 2014. - P.133-139; Aleksandrova M.V. Russian-Chinese investment cooperation: yesterday, today, tomorrow / / Russian-Chinese cooperation in Northeast Asia: towards sustainable development and mutual prosperity: report. International Russian-whale conf. (Yuzhno-Sakhalinsk, October 10-11, 2011). - М., 2012. - P.105-117; Kurgansky S.A. Cooperation of Russia and China in the banking sector // Development of cooperation between border regions of Russia and China: materials of the Intern. scientific-practical Conf., Manchuria, September 24-25, 2013 - Irkutsk, 2014. - P.149-153; Izotov D.A. Russian-Chinese trade and exchange rate // Spatial economy. - Khabarovsk, 2012. - №3. С.34-54.)
- [3]. К.К. Долгов Россия и Китай: стратегическое партнерство // Междунар. жизнь. - 2014. - №7. - С.154-159; Юнцюань Ли. Продвижение китайско-российских отношений всестороннего стратегического партнерства: проблемы и перспективы // Стратегический партнерский диалог между Россией и Китаем. Современное состояние, проблемы и предложения.- М., 2014. - Кн.1. - С.49-52; М.Л. Титаренко Международный и внутристрановой контекст формирования и развития стратегического партнерства между Россией и Китаем / М.Л. Титаренко, А.В. Виноградов // Стратегический партнерский диалог между Россией и Китаем. Современное состояние, проблемы и предложения. - М., 2014. - Кн.1. - С.11-17; Г.В.
- (К.К. Depts Russia and China: a strategic partnership // Intern. a life. - 2014. - №7. - pp. 154-159 Yongquan Li. Promotion of Chinese-Russian relations of a comprehensive strategic partnership: problems and prospects // Strategic partnership dialogue between Russia and China. Current status, problems and suggestions.- М., 2014. - Кн.1. - С.49-52; M.L. Titarenko International and in-country context of the formation and development of a strategic partnership between Russia and China/ M.L. Titarenko, A.V. Vinogradov // Strategic partnership dialogue between Russia and China. Current status, problems and suggestions. - М., 2014. - Кн.1. - С.11-17; G.V.)
- [4]. <https://www.vedomosti.ru/finance/articles/2017/09/14/733740-bank-rossii>
- [5]. <https://www.vedomosti.ru/finance/articles/2017/09/14/733740-bank-rossii>
- [6]. Годовой отчет Народного Банка Китая за 2000-2016 год. [Электронный ресурс]. - URL: <http://www.pbc.gov.cn/> (дата обращения: 20.02.2018)
- (Annual report of the People's Bank of China for the years 2000-2016. [Electronic resource]. - URL: <http://www.pbc.gov.cn/> (appeal date: 02/20/2018)
- [7]. Russia & China to extend currency swap agreement to lessen dollar dependence//Russia Today. 31.10.2017.URL: <https://www.rt.com/business/408305-russia-china-currency-swap>

[8]. Бахарев И. Рынок интернет-торговли в 2017 году, данные АКИТ // E-paper. 12.09.2017. URL: <https://www.e-pepper.ru/news/rynok-internet-torgovli-v-2017-godu-dannye-akit.html>

(Bakharev I. Internet commerce market in 2017, ACIT data // E-paper. September 12, 2017. URL: <https://www.e-pepper.ru/news/rynok-internet-torgovli-v-2017-godu-dannye-akit.html>)

[9]. Годовой отчет Комиссии по регулированию банковской деятельности Китая за 2004-2016 год. [Электронный ресурс]. - URL: <http://www.cbrc.gov.cn/>. (дата обращения: 15.01.18)

(Annual report of the Banking Regulatory Commission of China 2004-2016. [Electronic resource]. - URL: <http://www.cbrc.gov.cn/>. (Address: 15/01/18)

[10]. Современные проблемы и перспективы развития финансовых рынков ибанков: монография / коллектив авторов под ред. Н.Э. Соколинской. - М.:КНОРУС, 2018. - 242 с.

(Modern problems and prospects for the development of financial markets in banks: a monograph / group of authors, ed. N.E. Sokolinsky. - M.: KNORUS, 2018. - 242 p.)